

Fiziks, akademiks, profesorios Jucīs Adolfs bova dā ē kalbēninks, kraštuotīrininks

Ramuons Al'puons

Kalbininks

Pats pagrindēnis, pats svarbiausis mona Profesuorios stodējuojint Vēlniaus universitetē bova Jucīs Adolfs, katras na tik kad sokūrē pasaulie pripažinta Lietovuos teorēnēs fizikas muokīkla, bet ēr bova mums, stodētams, paskiau Fizikas instituta bēndradarbēms dēdēliausis autuoritets. Ēš vēsū 18 tou laiko Vēlniaus universitetē stodējavirusiu teoretēku tik 3 bovuom žemaitē, vuo vēsē kētē – ruskalbē, katrū daugoma bova Lietovuos žīdā. Mūsa Profesuorios so vēsās stodētās bova teisings ē mandagos. Paskaitas nu tretiuojē kursa bova skaituomas lietovēškā, bet Jucīs tik mums, žemaitēms, liōb sakītē pastabas diel lietoviu kalbuos.

Vēinamē Profesuoriaus semēnarē tretēmē kursē aš toriejau papasakuotē, pagal kuokius princēpus īr klasifēkujēmas elementariuosēs dalelēs. Pasakuo-dams tonkē kartuojau vēina žuodi – *spīnas*. Mon pabēngos, A. Jucīs paklausē vēsū semēnara stodētū,

kaip anēi soprata mona pranešēma. Anēi patvērtēna, kad pasakuojēms bova teisings. Tumet Profesuorios pēktuokā monēs paklausē, ar aš žēnau, kāp lietovēškā tor būtē vadēnams tas anglēšks žuodis *spīnas*. Nažēnuojau, kad pagal dar naišspausdinta fizikas termēnū žuodīna ons vadēnas *sukinīs*, ē bovau nubausts – gavau mažiesni ivertēnēma. Kētakalbēms diel tuokiū termēnū vartuojēma A. Jucīs nieka naliōb sakīs.

Fizikas institutē A. Jucīs bova ivedēs praktika kuožna savaitē darītē muokslēnius semēnarus. Anūs liōb būtē svarstuomē naujē parašītē muokslou aktoalē straipsnē, aptaramas pasaulē muokslēniūs žornalūs paskelbtas fizikas naujīnas. Tū semēnaru vaduovs bova pats Profesuorios. Po kuožna pranešiejē pasēsakīma A. Jucīs pērmiausē liōb pakomēntuotē so fizikas muokslo sosējosius dalīkus, vuo paskiau vēsēms liōb pasakītē, kuokēs lietoviu kalbuos klaidas ē fizikas termēnū klaidas bova padarītas. Profesuoriaus autuoritets bova tuoks dēdēlis, kad nieks nikumet naliōb sopīktē ož tuokēs pastabas – vēsa laika bovuom pratēnamē vartuotē lietovēškus fizikas termēnus.

A. Jucē pastongū dieka bova pradieta muokslēnē žornala „Lietuvos fizikos rinkinys“ leidība. Po kuožna straipsnē, katras tās laikās toriejē būtē parašīts rusēškā, Profesuorios ivedē privaluoma sālīga– parašītē lietovēška santrauka. Pradiuo nabo-va lēngvā, tad vēsē autuorē liōb biegtē pas mona muokslēni vaduova – žemaiti nu Beržuora Ušpali Kuosta, katras ēlga laika dērba so prof. Brazdžiūna Puovēla vadovaujēma „Fizikos terminų žodyno“

Virgēnējaus Jucē portēgrapējuo: akademika A. Jucē atmēnēmou skērta Vēlniaus žemaitiu kultūras draugējēs vakara dalivē

darba grupė ė gerā muokiejė vėsus naujus fizikas termėnus.

A. Jucīs dėdėlė tonkė kap kreipėni i žmuogo vartuojė žuodi *tamsta*. Ons bova ėšspausėnės muokslėnė kalbuotėras žornalė straipsnieli so pavėzdes, kāp kreipėnė *tamsta* vartuojėms pagražėn lietoviu kalba, kad kėtās kartās gal būtė maluoniau sakītė *tamstelė*, *tamstītė* ė pan. Gaila, kad Profesuroriaus pastongas natoriejė dėdėlė palaikīma. Tik par A. Jucė laiduotovės prof. Rudziks Zenonuons, sakīdams atsėsvėikėnėma kalba so vėsū mūsa Profesurorio, vartuojė žuodi *tamsta*.

Kraštuotėrininks

A. Jucīs, būdams napaprasta produktėvoma muokslėninks, parāšės daug muokslėniu straipsniu, ėšspausdėnės kelės dėdėliuos apimtėis ė svarbės monografėjės, dalyvavė ė pats organizavė tarptautėnės muokslėnės konferėncėjės, kažėn kāp sogebiejė sorinktė kelis tuomus medžėguos aplė žemaitiu krašta. Daugiausė rinka Klausgalvu Medsiediu, Kalnalė, Salontū, Nasrienu, Kretinguos, Plungės istuorėjė, inpormacėjė aplė tradicėjės, papruotius. Ons iduomavuos ė sava gėmėnėis kėlmė. Stodėjava bažnītėnės kningas, rinka medžėga aplė vėskopa Valončio Motiejo, prisėdiejė pri M. Valončiaus moziejaus isteigėma Nasrienūs, bova parāšės straipsni aplė M. Valončiaus šeima, katras sovietėnės laikās nabova išspausdints.

A. Jucīs karto so Kretinguos moziejaus dėrektorio Mickevičė Jūzopo parāšė namažā straipsniu aplė Kretinguos ė Plungės rajuonu kaimū žmuoniū gėvenėma, aplė ten bovosiūs dvarus.

A. Jucė kap kraštuotėrininka veikluos gėlis toriejė būtė tėkrā ka namažos, je ons sogebiejė išsėaiškintė, kad anuo stodėnts Ramuons Alpuons tor gėmėnėstės rėšiū so M. Valončio. Atėjė viena karta Fizikas institutė Profesurorios pas mona muokslėni vaduova Ošpali Kuosta, kažėn kū aptarė, vuo išėdams paklausė, a Ramuons žėna, kad ons tor gėmėnėstės rėšiū so M. Valončio. K. Ušpali patvėrtėna, kad Ramuons žėna – bova anam aplė ton ožsėmėnės. Mona žėnuojėms tumet tabova tuoks, kad pas sava diedė Bladi, gyvenosi buočiu suodu Sieleniu kaimė, bova palėkts patėis Vėskopa buočėms ožrašėts paveikslos. Vuo ta gėmėnėstė ėr tuolėma – buočios Ramuons Jūzops bova vėskopa M. Valončiaus posseserės Magdelenas sūnos.

Mėliejuom mes, A. Jucė muokėnė, sava Profesurorio ož anuo muoksla žėnės, išminti, griežtoma, karto ė teisingoma. Anam vaduovaujint, dabar sakītomi, bova autoritarizmos, bet jeigo Profesurorios

Jocė Virgėnėjaus portėgrapėjuo: pranešėma skaita prof. Ramuons A'lpuons

kelis metus ėš eilies ož gerus muokslėnius pasėikėmus tam patem žmuogou pasiulė skėrtė premėjė, vėsė žėnuojė, kad tas žmuogos tuos premėjės bova verts – nareikiejė nikuokiū komisėju žmuogaus muokslėnėms darbams ivertintė.

Vuos tik 70 metu solaukės, daug dar naigėvendintu muokslėniu pruojektu toriejės prof. A. Jucīs staigė numėrė. Sunkė bova tou patėkietė. Laiduojom mes, Fizikas instituta žmuonės, sava Muokėtuoji tėp, kap ka ėr laiduojemis patīs artėmiausė žmonis, kap laiduojemis tievā...

Po 50 metu nu Profesuroriaus mėrtėis do fizikā, žemaitė – kretingėškis Ramuons Alpuons ė plungėškis Vėngalis Buonėpacos – nuejuov pri anuo kapa Vėlniaus Antakalnė kapūs, padiejuov gieliū, oždegiev atmėnėma žvakelė. Aplonkiev ė Juciū nomus, i katrus isėlėda Profesuroriaus jaunesniuojė sūnaus Gedemina našlie Jucienė Elvėra. Ana papasakuojė, kad nomūs Papa (tūs nomūs Profesurorio vėsė tėp vadėna) bova tėkslos kap laikruodis – nabova nikumet ni vėnuos mėnotės pavielavės pri šeimuos pėitu stala. Papas šeima gražė sogėvena, ons pats nomūs vėsumet žemaičiava.